

Intervju med Erik "Kire" Byström

Erik "Kire" Byström från Bjärträ berättar. B född 23 dec 1899. Han var 17 år hungervåren och arbetade på Mariebergs sågverk, där han jobbat sedan han var åtta. Senare NN-medarbetare. Uppteckning 1/11-78.

Vi började vår marsch från "Paradiset" vid Marieberg. Vi gick över ängat till Marieberg. Där fanns Kungsgården-Mariebergs AB förvaltare Ernst Bäcklund. Han stod i fönstret och fotograferade. Men det kom några Sandslån-arbetare och tog ned honom.

Först besökte vi en handlare, som varit gudlig, som hette Karlsson i Nyhamn. Han stod på förstubron med knäppta händer och sa "Tänk om jag inte haft affären, så skulle jag gått med er" och av någon anledning slapp han visitering.

Sedan kom vi till en hemmansägare i Kungsgården, vars namn jag inte vill nämna, för han har släktingar i livet som är trevliga. Om honom visste man att han sagt "Tänk om Sandslånborna sett hur mycket smör jag brer på smörgåsen!" Då kom Algot Wiberg och lyfte upp honom och gav honom en väldig smocka. "Här har du smöret, din jävel" sa han.

I Österbacke plundrades en affär. Men vår ordningsman Arvid Wigren, en stor färjroddare, stoppade det hela och uppmanade de plundrande att gå tillbaka och betala för varorna. Så skedde också.

Vägarna var leriga. Jag tyckte det var trevligt att vara med i marschen. Det var som en vändpunkt. Men jag hade träskor med pappskaft, som gjorde att jag växte, ju längre jag gick. Man hade sådana skor tills man blev vuxen. När jag fick boxkalvskor, var jag så lycklig att jag sov med dem på.

De två demonstrationstågen möttes mellan Bollsta och Nyland och det mindre med Viksten i spetsen åkte i diket. I det stora tåget fanns flera orkestrar och banderoller.

Fanns det många barn med i tåget?

Nej, men det fanns en del barn från orten, som sprang och mötte och sprang bredvid. Åtskilliga kvinnor.

Så stod de och talade i mun på varandra på balkongen vid hamnplanen. Man hörde nästan ingenting. Ståhl var mycket upprörd. Då sa Viksten, att du har telefon här nere, så fick han fritt spelrum.

Ståhl var en duktig möbelsnickare. Han höll på sitt, och han ville ha revolution. Före Sandödomarna bodde han och hans bror hos Nordells i Klockestrand.

Vad gjorde S sedan han 1912 blev fri och fram till 17?

Vet inte.

Vid "Borgen" i Nyland skulle polisen försöka skydda flottningsföreningens chef Sandström. Sandström lär ha sagt till Viksten, när massan tryckte på "Vi har ju poliser", men Viksten hade svarat "Dom har redan stuckit". Det var nämligen så att den i Nyland stationerade polisen Emil Jansson hade hjälp av en civil person Petter Wedin, son till skohandlaren Wedin i Nyland. De hade båda värjor som vapen. Men massan tryckte på och de fick ta till flykten.

Jag kom alltså fram till fönstret där Viksten och flottningschefen satt och förhandlade. Viksten satt i en korgstol och mitt emot honom satt Sandström med telefonen i handen. Vi trodde då att han var i färd med att rekvirera militär, men så var det nog inte. (*Antagligen sökte han bara kontakt med de andra i flottningsföreningens styrelse för att kolla upp om man kunde höja lönerna. BEs anm.*) Så kom man ut och Sandström åkte upp på stolpen, men kunde inte få fram ett ord i larmet.

Hade S en pipig röst från början?

Nej, att han inte hördes berodde på att han var så nervös. Men han lovade 5 öre mer i timmen, och det höll han också.

Gulaschen Olsson?

En som hette Boström drog upp honom i båda öronen och fick honom att lova att aldrig göra så mera. Det var från samma balkong, där Ståhl och Viksten talat.

Var det inte från det andra husets balkong?

Nej, det var därifrån han försökte smita, det var då Boström ingrep.

Såg du när extratåget kopplades samman?

Nej, men jag såg när det for iväg. Det var en jäkla massa vagnar och finkor.

Det var Skånings-Johan, som spelade en roll i samband med att få ihop tågsättet, tydligen?

Ja, om honom finns många historier. T.ex. när han blev retad av brottaren "Vilda Tåsjö", när han stod och spelade gitarr, och hur sinnet rann på honom och han drämde gitarren över huvudet på "Vilda Tåsjö" så att gitarren gick i tusen bitar.

Källa: FV, Å 529, Föreningen "Hungermarschen 1917", vol 5, Intervjuer med "folk som var med"